

Юрій Басанець,
старший викладач кафедри рисунку і живопису,
Київський національний університет
технологій та дизайну,
ORCID ID 0000-0002-5146-4257,
9908828@ukr.net

Микола Осипчук,
доцент кафедри рисунку і живопису,
Київський національний університет
технологій та дизайну,
ORCID ID 0000-0003-4414-8050,
9908828@ukr.net

Оксана Войтко,
науковий співробітник,
Інститут модернізації змісту освіти,
ORCID ID 0000-0002-5281-2735,
9908828@ukr.net

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГА-ХУДОЖНИКА З УЧНЯМИ

У статті наголошується на необхідності якісної фахової підготовки сучасної молоді. Безпосереднє спілкування з педагогом, отримання відповідей на запитання щодо техніки і прийомів виконання творчої роботи автори вважають обов'язковими складовими для формування професійних навичок у майбутнього художника. Розглядаються теоретичні та практичні аспекти підготовки молодих митців. Основний науковий метод – порівняння оригіналу і роботи учня на різних етапах її виконання. Автори підкреслюють важливість дотримання пропорцій і правильного співвідношення зображуваних предметів між собою, композиції як основи, та правильно побудованої перспективи. Кінцевий результат залежить від вірної композиції об'єктів та порядку їх розміщення на папері. Автори переконані, що виконання будь-яких навчальних завдань, навіть найпростіших, вимагає від учня виховання. Увага авторів акцентується на такому процесі малювання, що вимагає творчого підходу з використанням всіх отриманих знань і навичок, з індивідуальним відношенням і переживанням. Учень має володіти знаннями з композиції, побудови, відображення тону відповідно натурі, вмінні простежувати від найтемнішого відтінку до найсвітлішого, застосовуючи знання закону розподілу світла і тіні. Особлива цінність роботи полягає в тому, що автори показали послідовність виконання творчого завдання поетапно та проаналізували помилки і правки. Учень має змогу наочно спостерігати у таблицях, з чого починається робота і як вона поступово у кожній наступній ілюстрації наближається до бажаного результату, що відповідає критеріям професійного виконання творчого завдання. У статті запропоновано шляхи професійного розвитку учнів та студентів мистецького напрямку підготовки завдяки виконанню різноманітних творчих завдань. Надані учням рекомендації для виконання мистецьких задач, спрямовані на виховання і розвиток художніх та технічних здібностей, формування фахівця з індивідуальними прийомами виконання рисунку.

Ключові слова: *рисунок, творча робота, обсяг творчості, пропорції, художнє виховання, професійний розвиток.*

Юрий Басанец, Николай Осипчук, Оксана Войтко. Практические аспекты эффективного взаимодействия педагога-художника с учениками

В статье подчеркивается необходимость качественной профессиональной подготовки современной молодежи. Непосредственное общение с педагогом, получения ответов на вопросы по технике и приемам выполнения творческой работы авторы считают обязательными

составляющими для формирования профессиональных навыков у будущего художника. Рассматриваются теоретические и практические аспекты подготовки молодых художников. Основной научный метод – сравнение оригинала и работы ученика на разных этапах ее выполнения. Авторы подчеркивают важность соблюдения пропорций и правильного соотношения изображаемых предметов между собой, композиции как основы, и правильно построенной перспективы. Конечный результат зависит от верной композиции объектов и порядка их размещения на бумаге. Авторы убеждены, что выполнение любых учебных задач, даже самых простых, требует от ученика воспитания. Внимание авторов акцентируется на таком процессе рисования, требующей творческого подхода с использованием всех полученных знаний и навыков, с индивидуальным отношением и переживанием. Ученик должен обладать знаниями по композиции, построения, отражения тона соответственно натуре, уметь проследить от темного оттенка к светлому, применяя знания закона распределения света и тени. Особая ценность работы состоит в том, что авторы показали последовательность выполнения творческого задания поэтапно и проанализировали ошибки и правки. Ученик имеет возможность наглядно наблюдать в таблицах, с чего начинается работа и как она постепенно в каждой следующей иллюстрации приближается к желаемому результату, что соответствует критериям профессионального выполнения творческого задания. Предложены пути профессионального развития учащихся и студентов художественного направления подготовки благодаря выполнению различных творческих задач. Предоставлены учащимся рекомендации для выполнения художественных задач, направленные на воспитание и развитие художественных и технических способностей, формирование специалиста с индивидуальными приемами выполнения рисунка.

Ключевые слова: рисунок, творческая работа, объем творчества, пропорции, художественное воспитание, профессиональное развитие.

Yuriy Basanets, Mykola Osypchuk, Oksana Voitko. Practical aspects of providing effective teacher-pupil interaction

The need for high-quality professional training of modern youth is emphasized in the article. Teacher-pupil direct communication, questions answered about techniques for performing creative work are regarded indispensable for shaping the professional skills of the future artist. Theoretical and practical aspects of professional training of the young artists are revealed in the paper. The main scientific research method is comparison of the original work of art and pupil's work at different stages. The importance of keeping the proportions and proper correlation of the portrayed objects, the composition as the basis, and the properly constructed perspective are highlighted by the authors. The final result depends on the correct composition of the objects and the order of their placement on paper. The authors are convinced that professional upbringing is an integral part for educating the pupil how to perform any creative task. Authors' attention is focused on the process of drawing requiring certain amount of pupil's creativity along with using the entire scope of acquired knowledge and skills, with individual attitudes and feelings. The pupil is supposed to have knowledge of composition, construction, tone reflection, to be able to trace from the darkest shade to the brightest, know the law of light and shadow distribution. This paper is of a special value because the authors illustrated the sequence of performing the creative task in stages and analyzed possible mistakes. A pupil can see clearly in the tables, how the work begins and then it approaches gradually in each subsequent illustration to the desired result. The latter meets the criteria for professional fulfillment of a creative work. The ways of students' professional growth based on performing a variety of creative tasks are outlined as well. Students are recommended to perform various tasks aiming at development of their artistic and technical skills and abilities, i.e. shaping the professional with one's own unique approaches and drawing techniques.

Key words: drawing, creative work, amount of creativity, proportions, artistic education, professional development.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Освоєння виразної мови образотворчого мистецтва, розвиток творчої індивідуальності є пріоритетним завданням професійної освіти майбутніх художників-конструкторів. Становлення майбутнього професійного художника можливе лише в умовах багаторічної якісної фахової підготовки. Безпосереднє спілкування з педагогом, отримання відповідей на запитання щодо техніки і прийомів виконання будь-якої творчої роботи є обов'язковими для формування професійних навичок у майбутнього художника. Принципи практичного навчання рисунку, а також

сучасні теоретичні розробки науковців у галузі психології та педагогіки мистецтва стають важливою складовою в удосконаленні методів підготовки художників-дизайнерів у сучасних умовах.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Рисунок (насамперед рисування з натури) має виняткове значення як засіб пізнання й вивчення дійсності. Реалістичність, є однією з основних вимог зображення дійсності, базою майстерності в усіх областях образотворчого мистецтва.

Тому навчання рисунку складає основу художньої освіти. Питання художніх технік і матеріалів рисунку, які дозволяють реалізувати будь-який художній задум художника розкрито у роботі В. А. Корольова [1]. Він вважав, що техніка для художника – це лише засіб для втілення творчого задуму. Навчити рисувати, спостерігати, поєднувати свої спостереження в задумах, дати розуміння композиції, організувати всі стадії роботи – все це ще не означає творчо розвинути й виховати. А «несвідома творчість» – це гармонійний підйом психічних процесів: відчуттів, сприйняття, пам'яті, це злиття думок, почуттів і дій в одному ефективно вольовому процесі. Розвинути поетичні сили учня, його волю, творчу увагу, розбудити стихію творчості – у цьому полягає завдання творчого виховання. Можливо, що воно повинно вирішуватися індивідуально. Першим завданням повинно стати виховання творчої уваги. Творча увага – це захопленість об'єктом (саме об'єктом – це неодмінна умова).

Художник Г. К. Савицький в своїх порадах молодим художникам писав: «Вміти бачити – це означає дивитись на натуру не байдужими очима, а очима уважними, які все помічають, аналізують. Важливо вміти бачити головне і відкидати другорядне». Цілісне бачення – це специфічне, професійне, аналітико-синтетичне бачення.

Здібності візуально сприймати об'єкти, виділяти при цьому головне, суттєве з малозначущого, відрізнити типове від характерного є визначальними для митця. Формування та розвиток таких художніх якостей в учнів-початківців здійснюється за рахунок виконання короточасних етюдів (начерків, замальовок) зовнішнього світу, конкретних предметів і явищ.

Відомий сучасний художник В. С. Кузін [2, с. 3] наголошує на важливості начерків і замальовок для естетичного пізнання дійсності. На його думку, такі систематичні вправи з аналізу і відтворення натури мають за мету виявлення, підкреслення головного в зображуваних предметних формах. При цьому пропорції, форма, об'єм, лінійна і повітряна перспектива навколишнього середовища мають бути правильно зображені. Анатомічні, рисунки такого відомого художника-педагога як Е. Барчаї [3] не лише відтворюють конструкцію скелета людини, а й мають художню цінність. Знання пропорцій анатомії, будови тіла, рухів, дають можливість художньо правильно відобразити натуру, підкреслити її природню пластичність.

Мета статті – показати важливість співпраці та взаєморозуміння між викладачем та учнем для вирішення різних художніх завдань. Завдання – навчити учнів виконувати творчу роботу з натури відповідно до етапів, надати учням рекомендації для професійного зростання.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У викладанні рисунка вирішальна роль відводиться правильній постановці ока, відчуттю і вивченню натури. Спостереження натури, вивчення її характеру, об'єктивних властивостей і різноманітних впливів середовища становлять неодмінну умову оволодіння професійними знаннями, без яких творча індивідуальність майбутнього дизайнера не зможе знайти своєї професійної якості. Рисунок для митця — це специфічний засіб вивчення і відчуття світу, що дає змогу не лише пізнавати форми природи, а й творчо опановувати їх, тобто перетворювати на об'єкти мистецтва.

Приступаючи до роботи над рисунком з натури, учень починає із зорового ознайомлення з зображуваним об'єктом. Для рисувальника вміння бачити предмет означає бачити в ньому найбільш суттєве в особливостях його конфігурації, конструктивної будови, просторового положення, пропорцій, розподіл світлотіні тощо.

Робота рисувальника починається ще до того, як з'явився перший штрих на площині. Задум, емоційне сприйняття передують практичній реалізації зображення на папері. Майстерність не існує ізольовано від ідеї, задуму. Робота в матеріалі при невизначеному задумі має механічний характер, а не творчий.

Спочатку учням потрібно опанувати основні знання і вміння у роботі з геометричними фігурами, потім навчитися малювати гіпсову голову людини. Ці знання є основоположними для того, щоб вірно побудувати, сконструювати, наприклад, голову людини (конус – ніс, круг – око, циліндр – шия, куб – голова, конус і призма – для елементів губи).

Разом з тим, перш, ніж малювати людину з натури, учень має малювати і ретельно вивчати античні гіпсові голови. Це обов'язковий етап для майбутнього художника, щоб пізніше він міг наблизитися до зображення живої моделі.

Практика реалістичного рисунка базується на твердих, науково обґрунтованих методах, а саме: об'ємність форми на площині, моделювання обсягів світлотіні, вивчення засобів перспективи просторових планів, анатомічне зображення людської фігури й тварин, передача за допомогою світлотіні й тону предметів і світлоповітряного середовища.

Також важливо, щоб практичні вправи з відтворення пропорційних співвідношень, зрештою, дали змогу учневі в подальшому – виховати у молодого художника «бачити» ці пропорції не міряючи. Дотримання пропорцій і правильне співвідношення зображуваних предметів між собою, зазвичай, має вирішальне значення для художньо-пластичного відтворення форми.

Важливими аспектами є композиція, компоновання предметності на площині та перспектива. Від правильності компоновання об'єктів та порядку їх розміщення на папері залежить кінцевий результат роботи. Композицію прийнято вважати першим і досить важливим етапом початку і подальшого процесу ведення рисунку чи будь-якого іншого виду образотворчого мистецтва, основою, адже саме з неї починається кожна робота, і графічна, і живопис, і рисунок, вітраж, інсталяція, колаж.

Після виконання композиції починається етап побудови, конструктивний аналіз натурного об'єкта, (характер і пропорції, відношення висоти до ширини). Форма зображуваного об'єкта повинна бути відтворена, як тривимірна, об'ємна.

Для цього викладач рекомендує застосувати знання закону розподілу світла і тіні. Відповідно до цього закону умовно розрізняють 6 градацій світла: полиск, світло, напівтінь, тінь, рефлекс, падаюча тінь від зображуваного предмета.

Рефлекс – це світловий вплив навколишнього середовища на даний предмет (стіна, інший предмет, що відбиває світло тощо).

Метод порівняння – єдина правильна основа праці над натурною постановкою. Об'ємна форма і матеріал предметів зорозово сприймаються нами в натурі, головним чином, дякуючи світло-тіньовим градаціям на предметі. Ось чому для правдивого зображення натури, передачі матеріалу і простору на площині, крім правильно побудованих за законами лінійної перспективи поверхонь предметів, необхідно передати світлотіньові переходи на кожній об'ємній формі.

Осмислення ролі пропорцій, плями, тонального співвідношення, оволодіння лінією, вміння використовувати її об'єднуючі та узагальнюючі властивості є одним з головних завдань даної графічної вправи.

Для того, щоб правильно виконати творчу роботу при відтворенні натурної постановки, в даному випадку натюрморт, пропонуємо розглянути більш детально *етапи* її виконання.

І. Композиція. Починається художня робота завжди з композиції, що є основоположною для вміння втілювати образотворчу ідею та образи і визначає професійну зрілість художника. М. Лі. вважає [4, с. 28-29], що основне завдання композиції в навчальному рисунку полягає в умінні розміщувати предмети та їх частини таким чином, щоб створити єдине гармонійне ціле. Тому потрібно враховувати такі категорії як масштаб, пропорції, рівновага, тема, сюжет, образ, тон, форма, об'єм, конструкція, простір (перспектива), асиметрія, контраст, ритм тощо. динаміка, статика, єдність та цілісність, виразність і гармонія.

Розташування зображення на площині (вертикальне або горизонтальне) визначає масштаб і характер предметів.

Завдання учня – розмістити та урівноважити предмети між собою. Потрібно визначити центр композиції, потім побудувати предмети з урахуванням перспективи, пропорцій та передачі характеру. Також потрібно виявити об'єм предмета за допомогою світлотіні.

Щоб правильно розмістити предмети на площині треба знати основні закони лінійної перспективи. Перспектива (від лат. «perspicere») у перекладі означає «дивитися через, правильно бачити».

Згідно з М. Лі [4, с. 9] лінійна перспектива – це точна наука, яка навчає нас зображувати на площині реальні предмети відповідно до їх величини того, що здається зміненим: їх величини, обриси, чіткість, що зумовлені ступенем віддалення від точки спостереження.

Таблиця 1.

Порівняння оригіналу з роботою учня. Етап I

Натюрморт. Зразок	Учнівська робота
	

II. Побудова і пропорцій. На цьому етапі відбувається промальовування предметів. Побудова починається з осі симетрії предмету. Художник має одночасно сприймати всю групу предметів у сукупності та при цьому бачити характер кожного предмета окремо і порівнювати їх між собою та їх величини відповідно до ознаки пропорційних відношень. Слід постійно дотримуватися співвідношення висоти до ширини, тобто пропорцій.

Таблиця 2.

Порівняння оригіналу з роботою учня. Етап II

Натюрморт. Зразок	Учнівська робота
	

З таблиці видно пропорційність усіх предметів. Після розміщення предметів на площині з'ясовуємо їх характер.

III. Тональна зав'язка. Будуючи предмет на папері, ми стежимо за дотриманням пропорцій і починаємо прокладати тіні. Таким чином, у процесі побудови зображення вже набуває об'ємної форми. Ми продовжуємо набирати тон з найтемніших місць, максимально наближуючись до натури. У будь-якій роботі художник-графік завжди починає рисунок з найтемніших місць. Доцільність такого рішення педагог пояснює тим, що у роботі відразу з'являються акценти, інакше кажучи, тональна зав'язка. Далі від цих тональних акцентів учень поступово наближається до найсвітліших ділянок на зображувальній площині, елементів у роботі.

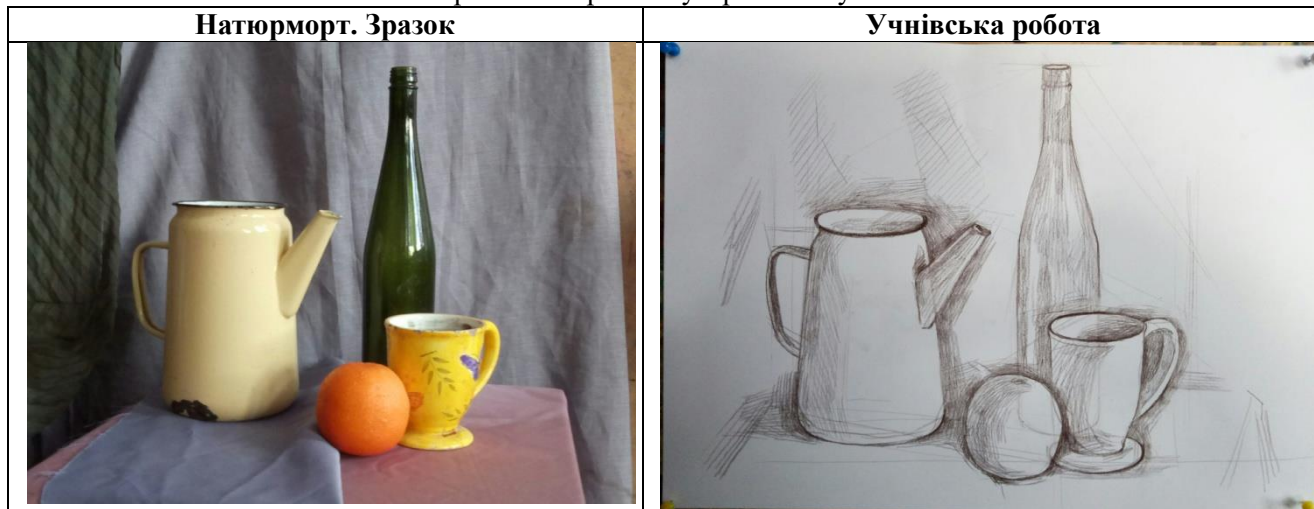
Потрібно чітко розуміти напрям джерела світла і відділити співвідношення партії світла до партії тіні, та визначити падаючі тіні від предметів на площині. Для цього намічаємо тіні на предметах і тіні, які падають від предметів на площині. Далі виявляємо найтемніші місця або предмети і прокладаємо тон відповідно до натури. Після оцінювання освітлення робимо предмети об'ємними за допомогою градацій світлотіні.

У процесі опрацювання малюнку тоном викладач вимагає від учня стежити за дотриманням правильних пропорційних співвідношень. Це зумовлено тим, що під час виконання роботи та

опрацювання форми тоном, пропорції зображуваних предметів можуть дещо порушуватися. А для якісного виконання роботи цього не можна допустити.

Таблиця 3.

Порівняння оригіналу з роботою учня. Етап III

IV. Розбір тональності. Слово «тон» походить від грецького «тонос» – напруга. Це перехід від найсвітліших до найтемніших тонів. Завдання учня – виявити найтемніші місця та розібрати по тональній градації: світло, напівтінь, тінь, рефлекс, полиск і падаюча тінь. Полиск на рисунку має залишатися чистим папером, незалежно від технічних матеріалів (олівець, сангіна, вугілля тощо). Всі інші елементи, частини площини форми, навіть ідеально світла поверхня, мають бути прокладені відповідним тоном.

Таблиця 4.

Порівняння оригіналу з роботою учня. Етап IV

Найбільший контраст світла і тіні має бути на першому плані натюрморту. По мірі завершення роботи контрастні співвідношення, відповідно до натури, посилюються. Це основний принцип, що визначає правильність тонального розбору натури. На всіх наступних етапах буде продовжуватися робота над співвідношеннями світла і тіні аж до завершення.

V. Аналіз роботи. Для виявлення характерних помилок доречно зробити аналіз роботи. Завдяки цьому оцінюється відповідність учнівської роботи поставленим задачам. Аналіз дозволяє виявити правильність композиції, правильність тональності, побудови предметів, характеру та об'єму предметів за допомогою тонального розбору. Якщо всього зазначеного буде дотримано, то можна стверджувати, що робота відповідає вимогам академічного рисунку.

На цьому етапі завдання викладача полягає в тому, щоб оцінити роботу учня, виявити помилки, вказати на недоліки і шляхи їх виправлення. Завдання учня – врахувати побажання викладача і продовжувати працювати над роботою та вдосконалювати її.

Таблиця 5.

Порівняння оригіналу з роботою учня. Етап V

Натюрморт. Зразок	Учнівська робота
	

VI. Завершення роботи. На завершальному етапі від учня вимагається досягнути максимально правильного тону і кольору зображуваних предметів на натюрморті з дотриманням правильних пропорцій. Також потрібно, щоб учень виконав роботу творчо, а не сліпо змальовував зображення. Моделюючи форму предмета засобами світлотіні, достатньо передати не абсолютні світло і тінь, а тільки пропорційні відношення між ними. Витримати предмет, або яку-небудь поверхню в тоні – означає, що кожна поверхня в зображенні повинна бути в стільки ж разів світліша або темніша за інші поверхні в натурі. Слід також пам'ятати, що крім передачі світло-тіньових відношень потрібно витримувати пропорційні співвідношення форм. Порушення пропорцій спотворює правдивість зображення. Якщо відношення частин предмета в зображенні неправильно, то ні правильна побудова перспективи, ні відмінно передана світлотінь не зроблять зображення правдивим.

Таблиця 6.

Порівняння оригіналу з роботою учня. Етап VI

Натюрморт. Зразок	Учнівська робота
	

Критерії оцінювання роботи викладачем. На цьому етапі завдання педагога полягає у визначенні ступеня правильності використання матеріалів для роботи (олівець, вугілля, сангіна, сепія, соус), впевнитися, що лінії чітко, логічно і правильно виражають виконання поставленої навчальної задачі. Ми можемо стверджувати, що критеріями правильно виконаного рисунку будуть правильна композиція, правильні пропорції та тон. Якщо цих вимог було дотримано, то незалежно від технічної сторони виконання можна стверджувати, що рисунок відбувся.

Розглянемо, які труднощі можуть виникати в учня.

Під час малювання учень повинен вміло застосовувати свої знання лінійної перспективи, композиції, побудови предметів, вірного тону, техніки виконання і при цьому творчо мислити. Змальовування і малювання – це різні речі, оскільки перше завдання не має творчого характеру і полягає у простому перенесенні зображуваного на папір чи полотно.

Малювання ж вимагає творчого підходу з використанням всіх отриманих знань і навичок, з індивідуальним відношенням і переживанням. Найбільше проблем і труднощів може виникати при визначенні пропорцій і побудові зображуваних предметів. Плутанина може виникати в учня у процесі порівняння тональних співвідношень між усією групою вибраних предметних форм, з підбором правильного тону. Невизначеність тонального звучання окремих форм графічної композиції створюють враження незавершеності, фрагментарності зображення в цілому. У такому випадку робота не буде цілісною і не відповідатиме вимогам навчальних критеріїв оцінювання її якості.

Рекомендації учням для професійного зростання і самовдосконалення.

Бажано, щоб учні мали кишеньковий альбом для короткочасних (10-20 хв.) начерків (пейзаж, інтер'єр, група людей). При зарисовках натурного об'єкту слід звертати увагу на співвідношення між собою частин цілого, тобто-пропорції, і пластику форми. Це дозволить виразніше передавати особливості і неповторність зображуваного об'єкта. Начерк як вид навчально-практичної підготовки в рисунку дуже ефективний, він допомагає в академічній постановці більш якісно відтворити характер зображуваної форми.

Увага у малюнку має приділятися змістовому, вибраному центру і пропорціям частин композиції. Саме фокусування автора на змістову компоненту зображення може бути основним акцентом, тобто тим формальним центром, що буде привертати увагу глядача. Тональна зав'язка, визначення основного контрастного тонового співвідношення – це перше з чого повинен починати художник. Потім наноситься тон партії тіні, відзначається партія світла, після чого знаходимо місце для напівтонів, та рефлексам.

Копіювання, аналіз творів майстрів образотворчого мистецтва є дуже корисним для художника-початківця. Вивчення спадщини провідних художників В. А. Корольов [1] вважає найважливішим елементом художньої творчості. Знайомство з різними техніками роботи відомих майстрів минулого і сучасності, з одного боку, дає можливість зрозуміти специфіку їхнього творчого метода, а з другого – розкриває необмежені варіації виражальних можливостей рисунка олівцями, сангіною, сепією, пастеллю, соусом, тушшю тощо. Таким чином, завдяки уважному вивченню та копіюванню робіт майстрів, учень може значно розвинути свої художні та технічні здібності, вдосконалити техніку учням взяти роботу відомого майстра, що відповідає поставленому навчальному завданню, проаналізувати її, яким чином вона була виконана, якими прийомами і техніками відомий художник досяг такого результату.

Це мусить бути практична робота учня, а саме – копія і одночасно аналіз побудови композиції, вивчення логіки художнього відбору майстром, а також використання певного технічного прийому в цій роботі. Для живописців рекомендуємо постійно писати етюди в аудиторії чи на пленері. Важливо також мати глибокі знання технології художніх матеріалів, оскільки це впливає на якість і тривалість їх зберігання.

Таким чином, набуття майстерності, ремісничих навиків і художнього смаку неможливе без кропіткої, щоденної наполегливої практичної роботи, замальовок з натури, роботи по вивченню досвіду досвідчених майстрів копіюванням їхніх робіт, знайомства з творчістю художників різного стилю, напряму на художніх виставках у галереях, музеях, інтернет-галереях тощо.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Щоб володіти засобами зображення, безумовно, потрібне творче відношення, але, звичайно, потрібні вправи, що поступово виховують здібності учня. Вищі щаблі майстерності (ремесла) виростають у творчість. Все, починаючи від найпростіших навчальних завдань у найпримітивнішому вигляді, вимагає виховання: розвиток окоміру, сприйняття кольорів, сам процес малювання або письма і т. д. Творчі нахили учня розвиваються у навчально-виховному процесі.

Живе спілкування учня з викладачем має вирішальне значення для виконання творчої роботи. Це зумовлено тим, що всі завдання виконуються безпосередньо з натури, а не абстракції чи уяви. Важливо, що викладач має можливість вчасно відредагувати роботу учня на кожному її етапі.

Таким чином, *спілкування викладача з учнями буде ефективним при виконанні творчої роботи за умови виконання такої послідовності дій:*

- 1) Постановка задач і пояснення.
- 2) Аналіз роботи учня і роз'яснення помилок.
- 3) Композиція і перспектива.
- 4) Перевірка правильності виконання художньої задачі на кожному етапі.
- 5) Врахування зауважень і виправлення помилок.

Безумовно, важлива мотивація учня (внутрішня і зовнішня) до навчання та порозуміння з викладачем. Для мотивації учнів важливі індивідуальні риси викладача: харизма, вміння пробудити інтерес, застосування ефективних методів і прийомів для кращого роз'яснення та повного усвідомлення учнем техніки і методики виконання поставленої художньої задачі.

Вирішальне значення має те, що вчитель має бути діючим художником і теж творчо працювати, а не просто переказувати «теорію» з підручника, керуючись різними постулатами. Вчитель на власному досвіді покаже, як саме потрібно виконати задачу, пояснити учням неточності й вказати, яким чином зробити необхідні правки. За потреби вчитель коригує учнівську роботу олівцем, пензлем чи іншим інструментом, яким виконується робота.

Ми переконані, що діяльнісний метод основний, бо єдиний шлях до знань – це виконання практичних завдань, безпосереднє залучення учня до різних видів роботи. Застосування нових методів теж виправдане, якщо воно ґрунтується на професійних знаннях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Материалы и техники рисунка: учеб. пособие / Ин-т живописи, скульптуры и архитектуры им. И. Е. Репина Акад. Художеств СССР; под ред. В.А. Королева. М.: Изобраз. Искусство, 1983. 96 с.
2. Кузин В. С. Рисунок. наброски и зарисовки: учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2004. 232 с.
3. Барчаи Е. Анатомия для художников. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. 344 с.
4. Ли Н. Г. Рисунок. Основы учебного академического рисунка: учебник М.: Эксмо, 2015. 480 с.
5. Основи зображувальної грамоти: методичні вказівки для студентів заочної форми навчання напряму підготовки 6.020207 «Дизайн» (за видами) /упор.: М. В. Осипчук, О. П. Басанець. К.: КНУТД, 2014. 39 с.
6. Серов А. М. Рисунок. М.: Просвещение, 1975. 270 с.
7. Хейл Р. Б. Изображение человеческой фигуры. Мастер-класс. Минск.: Поппури, 2003. 88 с.
8. Шаров В. С., Академическое обучение изобразительному искусству. М, 2013. 648 с.
9. Шидер Фриц. Анатомический атлас для художников. М.: ЭКСМО, 2004. 190 с.

REFERENCES

1. Materialy i tekhniki risunka: Ucheb. posobie/ In-t zhivopisi, skul'ptury i arhitektury im. I.E. Repina Akad. Hudozhestv SSSR; pod red. V.A. Koroleva. M.: Izobraz. Iskusstvo, 1983. 96 s. [in Russian].
2. Kuzin V. S. Risunok. Nabroski i zarisovki: Uchebnoe posobie dlya stud. vyssh. ped. ucheb. Zavedenij. M.: Izdatel'skij centr «Akademiya», 2004. 232 s. [in Russian].
3. Barchai E. Anatoriya dlya hudozhnikov. M.: Izd-vo EKSMO-Press, 2001. 344 s. [in Russian].
4. Li N. G. Risunok. Osnovy uchebnogo akademicheskogo risunka: uchebnik M.: Eksmo, 2015. 480 s. [in Russian].
5. Osnovi zobrazhuval'noï gramoti: metodichni vkazivki dlya studentiv zaochnoï formi navchannya napryamu pidgotovki 6.020207 «Dizajn» (za vidami) /upor.: M.V. Osipchuk, O.P. Basanec'. K.: KNUTD, 2014. 39 s. [in Russian].
6. Serov A. M. Risunok. M., Prosveshenie, 1975. 270 s. [in Russian].
7. Hejl R. B. Izobrazhenie chelovecheskoj figury. Master-klass. Minsk.: Poppuri, 2003. 88 s. [in Russian].
8. Sharov V. S., Akademicheskoe obuchenie izobrazitel'nomu iskusstvu. M, 2013. 648 s. [in Russian].
9. Shider Fric. Anatomicheskij atlas dlya hudozhnikov. M.: EKSMO, 2004. 190 s. [in Russian].